

Nemzet, nemzetiség egykor és ma

400 éve éppen, hogy Bocskai István – a hajdúkat megnyerve – Álmosd és Diószeg között legyőzte az ellene vonuló császári sereget. Mint annyi más érdemes hazánkfia, ő is hosszú utat tett meg a bécsi apródsorból, a törökellenes párt prominens képviselétől az udvarral való nyílt szembeszegülésig. **Niederhauser Emil** mostani tanulmánya mutatja be: Bocskai rövid uralkodása alatt is alapvetően megváltoztatta Magyarország és Erdély helyzetét, külpolitikai kapcsolatait, s csak korai halála akadályozta meg egy újabb, erős magyar–lengyel unió megvalósításában. **Orosz István** fejt ki, hogy a *hajdúknak* adott privilégiumok adtak erős fegyvert a kezébe, s ennek birtokában tudta elutasítani az „első” bécsi békét, s kötötte meg kedvezőbb feltételekkel a másodikat. **Nyakas Miklós** tanulmányából derül ki, hogy az erdélyi fejedelemség katonai erejét nemcsak a hajdú-nemesítések rendszere, de a székely szabadság teljes és feltétlen elismerése is gyarapította. **Bitskey István** bőséges irodalmi szövegekkel igazolja: Bocskai az idők során jelképpé lett, mégpedig éppúgy a szuverén magyar politikai törekvéseké, mint a református hitvédelemé.

Az MTA Kisebbségkutató Intézet égisze alatt született tanulmányok – A. Gergely András értő „vendégszerkesztésével” – a kulturális antropológia módszertani kérdéseibe vezetnek be: **Papp Richárd** egy vajdasági lokális magyar társadalom kulturális folyamatait elemzi; **Domokos Veronika** a kárpátaljai régió magyarsága körében a vallást mint társadalmi integráló erőt vizsgálja; **Illés Péter** a gyimesi csángók körében végzett antropológiai vizsgálatokra támaszkodva nyújt betekintést azokba a modernizációs folyamatokba, amelyek folyamatosan gyengítik a tradicionális paraszti értékrendet. Végül **Bakó Boglárka** és **Hajnal Virág** tanulmányai kifejezetten elméleti kérdéseket vetnek fel: a kutató „érintettsége” egy elképzelt érzelmi skála melyik fokozatáig terjedhet, mennyire képes megnyerni az interjúalanyt, hiszen ettől függően enged betekintést saját világába stb. Egyszerűen az írástudó felelősségéről olvashatunk.

Budapest, 2004. október

Cholnoky Győző